

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A ref. tanítók és a zsinat. Ferenczy Gyula. — Tárcza. Héber nyelvtani szabályok fordítása Lugossy Józseftől. Dézsi L. — A pap, a nő és a gyóntatószék. — Iskolaügy. Tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület közgyűlése. Beczner Frigyes. — Közügyeink. Egyházmegyéink életéből. A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye köréből. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A ref. tanítók és a zsinat.

A tanítók zsinati előmunkálata megjelent. Legalább annak tekinthetjük az előkészítő bizottságnak Kiss Sándor által sajtó alá rendezett dolgozatait. Azt látjuk mindegyikből, hogy nagy reményeket fűznek a jövőhöz; csak hogy aztán be is váljanak! Nem akarnak elkésni, mint a debreczeni zsinat alkalmával; tanító-egyesületekben, országos választmányban, szaksajtóban erős munkában voltak minden vonalon. Az előmunkálatot is úgy állították össze, hogy a mozgékony szellemű biharmegyei tanító-egyesület ismert emlékiratát egyes főtételek szerint darabokra szedték, újra átdolgozták és határozati javaslatokba foglalták. E határozati javaslatokat kell most Budapesten végérvényes formába önteni*). A túlterjengő részletekhez meg kell teremteni az egységes alakot, meg kell adni az összhangot, a minek a mozaikszerű előmunkálat most teljes hiányával van. De nincs híjjával aztán az érdekességnek, s kimerítően, meglepő fordulatokkal variálja a ref. tanítók tarthatatlan helyzetét a népoktatásügy keretében. Ez eszme körül csoportosítom én is egyszerű ismertetésem, mely midőn a felvetett tárgyat elvi szempontból tárgyalja, az adminisztráció, a tanterv és tanítóság helyzete szerint három részre oszlik.

I.

Az adminisztráció a népoktatás ügyének külső olda-

*) A mi már ezóta tényleg meg is történt. Szerk.

lához tartozik. Tartalmát teszik az iskola, az iskoláztatás és a kormányzat. A mi tanítóink a két előbbire nézve ismétlik a modern nevelésügyi felfogás követelményeit, az utóbbiból részt követelnek maguknak is, és egy kissé merész ambícióval beléhelyezkednek a ref. egyház alkotmányos gépezetébe. Nem annyira újat, mint inkább sokat akarnak. A meglevő jogkört kibővítik, határolják és fokozatosan keresztülviszik, hogy úgy mondjam, mindenütt tagosítanak a tanítók személyes előnyére. Szándékosan kerültem e szót: java; mert bár őszinte rokonszenvvel viseltetek népoktatásügyünk legtöbbször rosszul jutalmazott bajnokai iránt, nem tekintem javításnak, a mit az előmunkálat akar, hogy a többi hivatott elem mellőzésével a tanító legyen saját magának ellenőrző hatósága. Pedig ide vezetnének azok a határozati javaslatok, a melyek a helyi iskolák felügyeletét a tanítónak követelik, a csoportosított iskolák körfelügyelőjéül ismét tanítót óhajtanak és az egyházmegyei, egyházkerületi és konventi tanügyi bizottságok tagjait $\frac{1}{3}$ -adrészen ismét a tanítók közül kívánják választani. Szerintem jó népoktatásügyi törvény, humánus szolgálati szabályzat, jó fizetés és jó képzettség minden harmadrészes reménykedésnél többet érne.

E rendi törekvés, mely egyházi alkotmányunk hamisan felfogott alapelveinek, a papi és világi elem párhuzamosságának képére és hasonlóságára van teremtve, a tanítók egyéb óhajtságain is keresztülvonul. Bírósgot, fegyelmi hatóságot ezen elv szerint készülnek átalakítani. Meg vannak róla győződve, hogy a harmad- és egyéb részes osztozkodásban megtalálták minden bajaik egyetemes orvosságát. Pedig tévesen. De szolgáljon mentségökre, hogy mi sem vagyunk okosabbak náluk, kik e mesterséges megkülönböztetést túlzott gondoskodással és aprólékos lelkiismeretességgel még speciális testületeink gyűléseiben is lehetőleg fentartani törekszünk. Hogy mi, kik az erdélyieket a tiszta képviseleti irány fokozatos behozására sar-

kaljuk, kik egyházi alkotmányunkat az újszövetséghez és a modern demokratikus törekvésekhez kapcsoljuk, nem akarjuk tudni, mit jelent az újszövetségben proklamált egyetemes papság elve, s az ószövetség Mózes és Áron-féle hasonlatosságai alapján két kasztra osztjuk az egyházat: papokra és világiakra. A tanítók nem tartoznak egyikbe sem. Azt gondolják, hogy ők csak páriák, azt akarják, hogy ne legyenek páriák. Ne is legyenek, szívemből óhajtom, de helyzetök javítását ne a rendiség hamis ösvényén, hanem az egyetemes képviseltetés alapján keressék. Ezen elv abból állana, hogy senki az egyházat alkotó fokozatos hatóságok tagjává más, mint a megbízatás alapján nem lehetne. Tehát nem lennének ott sem papok, sem világiak, sem tanítók, hanem az egyházak megválasztott képviselői. Így meg lenne a békesség, de vége lenne az osztozkodásnak is.

Ferenczy Gyula,
evang. reform. lelkész.

Tárcza.

Héber nyelvtani szabályok fordítása Lugossy Józseftől.

Reineccius Keresztély: „Grammaticae hebraeo-chaldaicae, harmonice et synoptice adornatae editio novissima. Viennae 1778.“ című műve fedelén, — mely mű egykor Lugossy József tulajdonát képezte, — következő distichonok és hexameterok vannak Lugossy József kezeírásával:

Az igegyök kikereséséről.¹⁾

1. Abjice serviles, et tres si forte supersint,
Radicem thematis, noveris esse tui.
2. Si tantum remanere duas conspexeris, adde
Nun vel Jod capiti, vel dato Vav medio,
Aut He postponas aut con duplicato secundam
Nun, vel Tau calci rite memento dari.
3. Unica si remanet mihi litera, quando removi
Serviles, radix dic age, qualis erit?
Nun, vel Jod da principio superadde quiescentem,
He fini, radix inde petita ven t.

Magyarul:

1. Szolgabetűket elől s hátul elmetszve, ha három
Fentmarad, akkor ezek képzik az íge gyökét
2. Hogyha csupán kettő marad ott: vagy fűzz elejéhez,
Nunt, vagy néha Jodot, vagy közepébe Vavot.
Vagy végét toldjad He-vel, ritkán Tau s Nunnal,
Vagy másod betűjét kétszeresítve nyomozd.
3. Egy ha marad: kezdő Nunt vagy Jodot adj neki s
hátul

Toldj He betűt s a várt gyök kitalálva leend.

¹⁾ A latin szöveg némi változtatással Komáromi Csipkés György „Schola hebraica. Trajecti ad Rhenum 1654“ című művéből van átvéve, kivéve a „főnevek neméről“ szóló hexametert, mely Komárominál másként hangzik.

A svárol.

Post longam, sociam, sub Dagesch fronte movetur
Post parvam, ante aliam, necnon in fine quiescit.

Magyarul:

Hangzik elől és torlat után s hossz' hangnak utánna,
Nyugszik utól is torlatban, ha előzte rövid hang.

A főnevek neméről.

Hímek a hímviszonyok, nép, szél, folyamok, hegyek és
hók²⁾
Nők a nőviszonyok, tagikrek, helység, megye, ország.

A dagesről.

Principio senum: medio post scheva quiescent
Fineque lene, putes caetera forte dagesch.

Magyarul:

Lágy dages áll ama hat betűben szó kezdete s végén,
Sőt sva után közepett is puha, többi kemény.

Közli: Dézsi L.

A pap, a nő és a gyóntatószék.

(Mutatvány „A pap, a nő és a gyóntatószék“ cz. műből. Chiniqy atya után angolból fordította Révész Mihály.)

X. FEJEZET.

Isten kényszeríti a római katolikus egyházat a fülbegyónás irtózatosságának bevallására.

A róm. kath. papok különböző eszközökhez folyamodnak, hogy a fülbegyónás erkölcstelenítő befolyását elpalástolják az emberek előtt. Egyik kedvenc fogásuk az, hogy a theologusoktól oly összefüggés nélküli helyeket idéznek, melyek ovatosságra intik a papot a bűnbánók kérdeztetésében a kényesebb tárgyak felett, ha azt venné észre, hogy kérdései, az utóbbira megrendítőleg, vagy veszélyt hozólag hatnának. De ezek a böles tanácsadók nagyon hasonlítanak azon atyához, a ki míg ovatosságra inti gyermekét, hogy meg ne égesse ujját, megengedi, hogy a tűzbe tegye kezét. Mindkét eljárásban egyenlő a böleség. Mit szólnátok ahhoz a durva apához, ki erőtlén és tapasztalatlan fiát a vadak közé dobná azon balga feltevésben, hogy az majd segít magán eszélyességével?

Az ilyen tanácsot adó theologusok lehetnek ugyan becsületesek, de bölesek vagy eszélyesek nem. Azok ellenben még a becsületeségtől is távol vannak, kik el akarják vitatni, hogy a róm. kath. egyház midőn mindenkinek ajánlgatja a bűnök meggyónását, ugyanakkor a bűn érdekében a szűzies tisztaság ellen működik. Csak azért hánynak oly sok port a protestánsok és a tudatlan emberek szemébe, hogy ne lássanak keresztül a gyónás borzasztó titkain.

Mikor a IV-ik lateráni zsinat elhatározta, hogy mindkét nemű felnőttek tartoznak meggyónni bűneiket a papnak évenként legalább is egyszer, nem tett kivételt a bűn egy különleges fajára nézve, még a szerénység és tisztaság ellen elkövetett bűnökre nézve sem. És midőn a tridenti zsinat megerősítette vagy megújította az előbbi határozatot, szintén nem tett kivételt a kérdéses bűnökre nézve. Tehát elvárták és elrendelték, hogy mint minden más bűnt, úgy ezeket is meg kell gyónni.

²⁾ Hónapok helyett.

Még mindkét zsinat törvénye visszavonatlan és kötelező, kivétel nélkül minden bűnre nézve. S annak a törvénynek minden jó kath. férfi és nő tartozik magát alávetni, meggyónván bűneit évenként legalább egyszer.

Kezeim közt van Butler kátéja, melyet több quebeci püspök helybenhagyott. A 62-ik lapon ez olvasható: „Minden bűnbánó tartozik megvizsgálni magát a főbűnökre nézve és meggyónni azokat kivétel nélkül, mert különben kárhözra jut“.

Keenan István híres vitázó kátéja, melyet Irország minden püspöke elfogadott, a 186-ik lapon határozottan mondja: „A bűnbánónak minden bűnét meg kell gyónni“.

Annálfogva a fiatal és félénk leány, a szűzies és szerény nő kénytelen szégyenletes tettek felett gondolkodni és megtölteni lelkét tisztátalan eszmékkel, azért hogy meggyónjon egy nőtlen embernek, tekintet nélkül arra, hogy mi a bűne, tekintet nélkül arra, hogy mennyire ellenére van az ily gyónás, tekintet nélkül arra, hogy mily veszélyes az a papra, ki köteles őt meghallgatni és föloldani. Senki sincs kivéve ezen undorító és gyakran megfertőztető föladat alól. Mind a papnak, mind a bűnbánónak keresztül kell mennie ezen szégyenletes istenítéleten. Kötelezve vannak minden részletre nézve az egyik kérdezni, a másik felelni az örök kárhozat terhe alatt.

Ilyen a római katolikus egyház rideg és hajthatatlan törvénye a gyónás tekintetében. Ezt tanítják a theologusok művei, ez hangzik a szószékről, ez van kifejezve az imakönyvekben és egyéb vallásos nyomtatványokban. Oly mélyen benyomódott ez a róm. katolikusok szellemébe, hogy úgyszólván vallásuknak egy része lett. Ilyen a törvény, melynek maga a pap is engedelmeskedni tartozik, a bűnbánókat pedig a pap kényére bízva.

De vannak gyanakvó természetű férfiek, kik nem igen szeretnék, hogy agglegények gyóntassák nejeiket, ha biztosan tudnák, hogy miféle kérdésekre tartoznak azok felelni a gyónás alkalmával. Vannak apák és anyák, kik nem örömet látnak leányaikat egy férfival együtt a függöny mögött, és a kik bizonyára reszketnének azok erőnye és becsülete miatt, ha tudnák a gyónás útálatos titkait. Szükség tehát a népet, a mennyire lehet, tudatlanságban tartani és oda hatni, hogy a világosság a sötétség ezen birodalmába, a gyóntatószékbe be ne hatoljon. Erre való tekintetből a gyóntatóknak tanácsoltatik, hogy legyenek óvatosak „ama tárgyakra nézve“; hogy „mintegy titkos módon vessék fel ama kérdéseket és a legnagyobb tartózkodással“. Mert nagyon kívánatos, hogy „meg ne rendíttessék a szerénység; se meg ne ijedjen a bűnbánó, mert annak fájdalmat okozni nem kell. A bűnöket azonban meg kell gyónni“.

Ilyen az a böles tanács, melyet a gyóntatónak bizonyos alkalmakra adnak. Ligouri, Gury atya, Scavani vagy más casuisták kezében a pap nem egyéb, mint valami hadvezérféle, kit elküldenek, hogy éjjel, a nap feljötte előtt, ostromoljon meg valamely erősséget, de ovatosan járjon el. A pap rendeltetése az, a mi a sötétség, erőszakosság és kegyetlenségé; de mindenekfelett rendeltetése a legfelső fokú ravaszság, mert midőn a pápa parancsolja, a papnak, mint hű katonának, készen kell lenni az engedelmessegre, de mindig álarczczal maga előtt, hogy célját elrejtse. Azonban sokszor, miután az erődítmény a hadászat és titokzatosság segítségével elesett, a szegény katona is ott marad, halálosan megsebesítve és teljesen tönkretéve a csatamezőn. Drágán fizet a győzelemért; de a

bevett erődítmény is oly sérüléseket kapott, hogy azokból sohasem üdülhet föl többé. Az ügyes pap elfoglalta ezen pontot: sikerült neki meggyőznie nő-bűnbánóját, hogy semmi illetlen nem történt, hogy szükséges reá nézve beszélgetni oly dolgok felett, melyek néhány perczzel előbb elpirították volna. S a nő csakhamar oly erős meggyőződést szerzett, hogy akár megesküdne, hogy a gyónásban semmi helytelen nincsen. Itt valóban beteljesedik a mondás: „Abyssus abyssum invocat“, — egyik örvény a másikat idézi elő.

(Folyt. köv.)

Iskolaügy.

Tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület közgyűlése.

(Vége.)

A matematikai és irodalomtörténeti pályakérdés eredmény nélkül maradt, ellenben a békési egyház és város pályakérdésére (a hazai ev. ref. középiskolák fejlődését gátló akadályok és ezek orvoslása) egy pályamű érkezett, mely jutalomra ajánltatik. Szerzője Futó Mihály hódmezővásárhelyi gymn. igazgató.

Az ezután kijelentett szünet alatt a helybeli és vidéki tanárok küldöttsége tisztelgett főt. Révész Bálint püspök úrnál. Rövid idő múlva Futó Mihály olvasta fel munkáját „A magyar irodalmi tanítás köréből“. Felolvasó a tárgy szeretetétől áthatott melegséggel fejtegeti azon kérdést, milyen módon lehet a magyar nyelvi, különösen magyar irodalomtörténeti tanítást felhasználni a hazafias érzület ébrentartására és helyes irányban való vezetésére. Példákat hoz fel az irodalomtörténet egyes időszakaiból és az egyes írók közül.

Délben közebed volt a nagyerdei Dobos-vendéglőben, hol számos hölgy is megjelent. A hangulatot számos felköszöntő élénkítette.

Délután nyugdíj- és gyámintézeti gyűlés tartatott, melyen a folyó ügyek intézettek el. Az intézet ügyei örvedetes gyarapodást mutatnak, a felolvasott kimutatásból és számvizsgálók jelentéséből kitűnik, hogy az intézet megszilárdult, a tagok — kevés kivétellel — pontosan teljesítik kötelezettségeiket. Új tagok is jelentkeztek.

A gyűlés második napja a tisztikar alapszabályszerű lemondásával kezdődött. Az új választás tüstént fogantatosított és a titkos szavazatok beadása után kitűnt, hogy a régi tisztikar megmaradt, u. m. elnök Géresi Kálmán, jegyző Elek Lajos, pénztáros Beczner Frigyes. A központi választmány tagjai lettek dr. Baczoni Lajos, Kovács Lajos, Sinka Sándor, Tóth Sámuel, Tüdős János, Orosz István, dr. Öreg János, K. Kiss József, Dóczy Imre, Nagy Zsigmond. Vidéki választmányi tagok Barkász Albert, Osváth Ferencz, Szatmári Sámuel, Bodolay László, Faragó Bálint, Géresi Imre, Kozma Sándor, Futó Mihály, Füredi Lajos, Elekes Ferencz, Halmi János, Benő János, Krucsó Ferencz, Szilágyi István, Varga Antal.

A matematikai pályakérdés elejtetett és a következő új kérdés tüzett ki: „Adassék elő a magyar reformált tanügy története az 1790—91-ik országgyűlés óta, különös tekintettel a középiskolák fejlődésére“. A m.-szigeti fentartó testületnek

irodalomtörténeti pályakérdése visszaküldetik a kormányzó tanácsához átalakítás végett.

Orosz István folytatja az előbbi napon megkezdett előadását a nyugdíjintézet jövőjéről, ezzel kapcsolatban tárgyalás alá kerül a m.-túri tanárkar indítványa, mely épen a küszöbön álló állami nyugdíjjogosultságra való tekintetből a vidéki tanárok fizetésének felemelését sürgeti. Az ügy egy felíratban az egyházkerület figyelmébe ajánlatik.

A jövő évi közgyűlésre, mely Hajdú-Nánáson fog tartatni, tanügyi szemle megírására Nagy Zsigmond újonnan választott debreczeni gymn. tanár kéri fel.

A közgyűlés legérdekesebb pontja dr. Öreg János felolvasása volt az egységes középiskoláról. Mióta a közoktatásügyi miniszter a görög nyelv tanítására vonatkozó módosítás szükséges voltát nyilvánossá tette, ismét megindultak a tervezetek az egységes középiskola érdekében. De ez a kérdés még nagyon kevés körvonalozott, a részletekre még nincs is szükség, hanem az alapelveket kell mielőbb megállapítani. Az eddigi tervezetek a bifurcatió alapján állanak, pedig voltaképpen úgy áll a dolog, hogy az új középiskola vagy mindvégig egységes lesz, vagy nem lesz „egységes középiskola“. A tervezők meg akarják tartani tantervet, módszert és célt, mely utóbbi kettős feladatot tűz maga elébe: általános műveltséget akar adni és előkészíteni az egyetemi tanulmányokra. A középkorban a classicus képzettségben állott a műveltség, de a tudomány lassanként beférkőzött az iskolába és a hasznosítást tűzte feladatává a reáliák és újabb nyelvtudományok alapján. Sok lett a tanulnivaló, előállott a túlterhelés. Sok helyen elesett a görög nyelv tanulása, de a túlterhelés megmaradt, mégsem lett belőle egységes középiskola.

Méltán kérdehetjük, okvetlenül szükséges-e a bifurcatió vagy trifurcatió? Előadó szerint nem szükséges. Tűzzünk az egys. köz. isk. elé n. á. s. célt, mellőzzük az akadémiai előkészítést és ekkor meglesz az új középiskola. Az élet követelte a reáliskolák felállítását és a görög nyelvnek kivetését, követelni fogja tovább a hasznos ismereteket, mert nem az iskoláért van az élet, hanem megfordítva az életért az iskola. Már Herbert Spencer sürgette az életre-tanítást. Hogy milyen ismereteket és mennyit tanítsunk, azt könnyű lesz megállapítani, ha a céllal tisztába jövünk. Életünket mint egyén, családtag és állampolgár folytatjuk, ezekre kell tekintettel lenni. A hasznosság lenézése veszedelmes, mert az élet mindig több követeléssel áll elő. Az irodalmat, irodalomtanítást nem kell száműzni, de igenis korlátozni, legyen az kellemes pihenőhely a tanításban, de nem uralkodó elem.

De vajjon az ily irányú tanításnak a felsőbb oktatás nem fogja-e kárát vallani? Előadó szerint, ha a tanuló az életre jól előkészült, nem vallja. Ki fejét, szívét jól kimíveli, készen lesz a felsőbb tanulásra. Az elmét nemcsak egyféle tantárgy kőszőrüli. Gondoljuk meg, hogy az életben sokféle kötelesség vár a fiatal emberre! Hadd képezze a szakpályák mindegyike a maga növendékeit. Hogy mennyire megfelelő a mostani előkészítés, kitűnik abból, hogy a felsőbb tanintézetek folytonosan a hiányos előkészítéssel vádolják a középiskolákat.

A figyelemmel hallgatott előadás után Dóczy Imre védelmére kel az irodalmi tanításnak, veszedelmesnek tartja a tanítást a hasznossági elv szerint irányozni, nem is új ez a törekvés, de még sehol sem tudott érvényre emelkedni.

Barkász Károly elismeri, hogy a görög nyelv megszorítására szükség volt, a görög irodalmi ismeret más úton pótol-

ható, most új útra léptünk; hogy a gyakorlatban milyen lesz az eredmény, az a jövő dolga.

Benő János a gymn. megosztását nem látja czélszerűnek, rosszalja a görög nyelv megszorítását. Várjuk meg a konventi intézkedést. Utal arra, hogy a megosztott tanítás gyakorlati kivitele egyes intézeteknél sok nehézséget fog okozni.

Elek Lajos a hasznossági szempont túlzásba vitele ellen szólal föl.

Beczner Frigyes elérkezettnek látja az időt a görög nyelv megszorítására; senki sem tagadhatja, hogy kevesebb tanulónak van rá szüksége, mint a mennyi eddig kénytelen volt tanulni. A görög nyelv védői nagyon éles ellentétbe állítják a humanismust a realismussal. Nem egyedül a classicus nyelvekben van a humanismus, hanem minden tudományban.

Balogh Ferenc védi a humán képzést, az mindig tesz elég engedményt a realismusnak. A reáliskolák felállítása már kielégítette a közvéleményt. Nem hiszi, hogy valaha sikerüljön az egységes középiskola. Magyar protestáns szempontból sem helyes a classicus tanulmányok elhanyagolása. A suffrage universel nem alkalmazható a paedagogiában.

Többeknek rövid felszólalása után dr. Öreg János végbeszédével a vita berekesztetett.

Végsőnek maradt a programm utolsó pontja szerint K. Kiss József felolvasása, ki igen érdekesen ismertette a hangmérés különböző módjait, nehézségeit és a természettudomány mai álláspontján elért eredményeket. Sok példát említett a nevezetes tudósok kísérletei közül. Kár, hogy a felolvasást kísérlettel összekötni nem lehetett.

Ezzel a gyűlés véget ért. Délután egyes tanárcsoportok a különböző tanintézetek gyűjteményeit nézték meg.

Beczner Frigyes.

Közügyeink.

Egyházmegyéink életéből.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye köréből.

Ezen egyházmegye f. évi tavaszi közgyűlését N.-Szöllősen tartá ápr. hó 22-én. A közgyűlés hozzánk beküldött jegyzőkönyvéből közöljük az egyházmegye szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó következő esperesi jelentést.

Midőn jelentésemben elsőben is egyházmegyénk szellemi állapotáról, a vallás-erkölcsi életről szólok, örömmel jelezhetem, hogy míg a templomba járás, úrvacsorával való élés, ünnep- és vasárnaprontás ellen panasz nem tétetett, valamint súlyos bűneset sem jelentetett be: addig az egyházmegyei rajznak a vall. erkölcsi élet hátrányait magába foglaló rovatai javulást tüntetnek föl.

Ugyanis: közisteniszteletet kerülő csak 9 jelentetett be, épen felényi, mint a mult évben. Úrvacsorával nem élő 11, a mult évben 20. Vadházasság 66, hattal kevesebb a mult évinél. Külön élő házaspár 41, itt is apadas van. Áttért 4. Törvénytelen szülött 72, tízzel kevesebb, mint a mult évben. Ha ezen adatokat a megelőző évek adataival összevetjük, lehetetlen, hogy lelki örömet ne érezzünk a javulás ily fokozatán, midőn tudjuk, hogy mai társadalmunk és életviszonyaink mennyire kedvezők a vallás-erkölcsi élet árnyainak növelésére.

Vajha ne hullámozó, de fokozatosan előhaladó lenne ez a

javulás gyülekezeteink vallás-erkölcsi életében, hogy elérnénk azt az időt, melyben elmondhatnánk, hogy vallás-erkölcsi életünknek nincsen árnyoldala.

Gyülekezeteink hitéletének egy másik nyilvánulásáról, az áldozatkészségről és adományokról is ékesen beszélnek a bejegyzett adatok.

Ugyanis: azonkívül, hogy úrasztalára kenyeret és bort csaknem minden egyházban adtak a hívek, jelentékenyebb adakozások történtek. A kegyes adományok teljes összege 2096 frt 84 kr. Ily szépen nyilatkozott az egyházunk iránt való szeretet az adakozásokban. Nem múlászthatom el, hogy ne indítványozzam, miszerint a nemes szívű adakozóknak, kik között más vallásfelekezetteliek is vannak, e helyen is fejezzük ki köszönetünket.

Iskolai ügy. Iskolai ügyünkre nézve sem lehet mondanunk, hogy hanyatlott volna. Igaz, hogy kevesbedett a jeles iskolák száma, de fogyott az elegendők és elégtelenek és szaporodott a jók száma. A látogató küldöttségek következőleg osztályozták azokat: **J e l e s e k:** Barta János szigeti kis fi, Géresi Ilona viski nagy leány, Csik Mihály viski kis leánytanítók. **J ó k:** Kócsi Péter viski kis fi s. lelkész-tanító, Molnár János técsői kis fi, Izsák Péter halmi s. tanító, Kocsa Sándor forgolányi, Csobod Imre huszti, Cseresznyés Gyula szigeti leány, Orosz Vincze hosszúmezei leány, Mezei János técsői nagy fi, Kisfaludy Ferencz técsői nagy leány, Tóth Gábor aklii s. lelkész-tanító, Kulcsár Márton almási, Csáki János bábonyi, Szabó Zsigmond péterfalvai, Borbély Sándor t.-ujlaki, Szabó Márton nagy-szöllősi, Kecskeméti Károly verbőczyi, Balog Gábor f.-pataki, Nagy Béla salánki fi, Trocsányi Gábor salánki leánytanítók. **E l e g e n d ő k:** Csik Albert dolhai missionárius, Nagy Jenő viski nagy fi, Tóth János szigeti nagy fi, Köpeczi Domokos hosszúmezei fi, Kovács József técsői kis leány, Erdélyi Gyula dabolczyi, Nagy Károly tamásváraljai, Szabó Lajos bökényi, Varga József tivadari, Nyiri István csepei lelkész-tanító, Károlyi Sándor f.-ardai, Huszár Benedek tekeházai, Szabó Menyhért kereszturni, Laskai Ignác mátyfalvai, Szép Ferencz t.-ujhelyi lelkész-tanító és tanítók. **E l é g t e l e n e k:** Bodor Dániel nevetlenfalusi, Lajos Imre gödényházai tanítók. A tanítók betegsége miatt nem lett megvizsgálható a terebesi és nagy-tarjai iskolák; nem nyert osztályzatot Vas István a vallástanításból. Iskolák száma 42. Ezek közül azonban kettőben csak a vallás tanítatik. Örvedetes jelenség, hogy az iskolák nagy részben el vannak látva a szükséges tanszerekkel és vezérkönyvekkel.

A n y a g i á l l a p o t. Telek van: 84 és fél, melyből egyháznak jövedelmez 17 $\frac{1}{2}$, lelkészeknek 36, tanítóknak 31. Külsőség van: 1839 $\frac{3}{4}$ hold; ebből egyháznak jövedelmez 1161 hold, lelkészeknek 457 $\frac{3}{4}$ hold, tanítóknak 219 $\frac{3}{4}$ hold. Tőkepénz, az egyházaké 71,999 frt 19 kr, iskoláké 4579 frt 45 kr. Magtárak ereje pénzben 13,752 frt 51 kr. Terményekben 1095 köböl. Évi bevétel 34,937 frt 17 kr. Kiadás 31,038 frt 84 kr.

É p í t k e z é s e k, j a v í t á s o k. Építkezésekre kiadatott összesen 6341 frt 81 kr.

Népesedési mozgalom.

A d a t o k	1888	1889	Többlet	Fogyás
Született fi	509	487	—	22
Született nő	460	492	32	—
" összesen	969	979	10	—
Meghalt fi	333	306	27	—

A d a t o k	1888	1889	Többlet	Fogyás
Meghalt nő	301	319	—	18
" összesen	634	625	—	9
Házasság kötöttett tiszta	146	129	—	17
Házasság kötöttett vegyes	38	43	5	—
" " összesen	184	172	5	17
Házaspárok száma, tiszta	3171	3167	4	—
Házaspárok száma, vegyes	930	909	—	21
" " összesen	4101	4176	4	21
Özvegyek fi	302	304	2	—
Özvegyek nő	873	829	—	44
" összesen	1175	1133	2	44
Nőtlenek	1428	1398	—	30
Hajadonok	1079	1165	86	—
Tankötelesek 6—12 évig fi	1088	1080	—	8
" " " nő	940	970	30	—
" " " összesen	2028	2050	30	8
Iskolába jár fi	999	994	—	—
Iskolába jár nő	867	882	—	—
" " összesen	1866	1876	10	—
Iskolába nem jár fi	89	86	—	—
Iskolába nem jár nő	73	88	—	—
" " " összesen	162	174	—	—
Ismétlő iskolások fi	402	417	—	—
Ismétlő iskolások nő	420	446	—	—
" " " összesen	822	863	41	—
Iskolába jár fi	138	130	—	—
Iskolába jár nő	120	126	—	—
" " " összesen	258	256	2	—
Ismétlő iskolások közül iskolába nem járt fi	246	287	—	—
Nem járt nő	300	320	—	—
Nem járt összesen	546	607	61	—
Hitet vallott fi	200	196	—	—
Hitet vallott nő	178	194	—	—
" " " összesen	378	390	12	—
Áttért hozzánk fi	6	3	—	—
Áttért hozzánk nő	5	4	—	—
" " " összesen	11	7	—	4
Kitért tőlünk fi	3	3	—	—
Kitért tőlünk nő	3	1	—	—
" " " összesen	6	4	—	2
Lelkek száma fi	8983	9139	—	—
Lelkek száma nő	8912	9029	—	—
" " " összesen	17,895	18,168	273	—

Rendes lelkész 27, s. lelkész 3, missionárius 2. Lelkésztanító 3, okleveles tanító 35, nincs oklevele 4-nek.

Irodalom.

A magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézikönyve. Polgári és elemi tanítóképezdek növendékei és tanítók számára. Harmadik javított és teljesen átdolgozott kiadás. Irta Csiky Kálmán, jogtudor, a magyar kir. József-műegyetemen a magyar közigazgatási jog nyilvános rendes tanára. A magy. kir. vallás-és közoktatásügyi miniszter által jutalmazott mű. Budapest, 1890. A magyar állam tulajdona.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium rendelete folytán a tud. egyetemi nyomda igazgatósága által lapunknak is megküldetvén ismertetés végett e mű, röviden jelezzük, hogy 186 lapon 67. §-ban adja az elő a tanítóképezdek növekedékre és azután a tanítókra nézve tudni szükséges alkotmánytani és jogi ismereteket. Három §. bevezető tanokat ad elő; az első rész „Alkotmánytan“ cím alatt a közjogi és közigazgatási ismereteket tárgyalja 2 szakaszban és 5 fejezetben, melyeknek címei következők: I. szakasz. A magyar alkotmány történeti fejlődése. II. szakasz. A magyar alkotmány mai rendszere. Első fejezet. A magyar állam és nemzet. Második f. A királyi hatalom. Harmadik f. A törvényhozó hatalom. Negyedik f. A végrehajtó hatalom. E f. alatt 4 cím foglaltatik. Első cz. Az országos kormányzat. Második cz. Az osztrák-magyar közös kormány. Harmadik cz. A törvényhozási önkormányzat. Negyedik cz. A községi önkormányzat. Ötödik fejezet, melyben 6 cím foglaltatik. Első cz. Belügyi igazgatás. Második cz. Pénzügyi közigazgatás. Harmadik cz. Gazdasági közigazgatás. Negyedik cz. Vallás- és közoktatásügyi igazgatás. Ötödik cz. Igazságügyi igazgatás. Hatodik cz. Katonai közigazgatás. A második rész a magán- és büntetőjogi ismeretekről 2 szakaszt foglal magában. Az I. szakasz a magánjog alapvonalait tárgyalja 2 fejezetben. Első fejezet. Anyagi magánjog. Második fejezet. Alaki magánjog vagy polgári törvénykezés. A II-ik szakasz a büntető jog alapvonalait adja elő. Lapunk, saját irányánál fogva nem foglalozhatik részletesen egy jogi könyvnek bírálatával. Azért csak annyit jegyzünk meg, hogy Dr. Csiky Kálmán művének jóságáról tanúskodik az, hogy rövid idő alatt harmadik kiadásban jelent meg. Tanúskodik továbbá azon körülmény, hogy a szaklapok egyhangúlag elismerőleg szólnak róla. Többek közt irányáról azt mondja egyik lap, hogy az nem magyaros, hanem minden ízében magyar. Szükséget pótolván e könyv minden tanuló szobában, ajánljuk azt úgy a lelkész, mint a tanító urak, úgy egyházi, mint világi embereink figyelmébe.

Balogh Ferencz debreczeni theol. tanártól sajtó alatt van egyháztörténelmi nagy művének utolsó kötete, mely f. hó végén fog megjelenni „A ker. egyháztörténelem a 18. és 19. században“ címmel. Volt alkalmunk látni, hogy tisztelt tanártársunk mily óriási apparátussal dolgozta ki ezen kötet művét, s azt hisszük, hogy kedves szolgálatot teszünk olvasóinknak, ha abból egy igen érdekes cikklet lapunk hasábjain lehetőleg már a következő számban mutatványul közléteszünk.

Aláírási-ív. Mintegy 12—14 ívnyi művet rendeztem sajtó alá úgy, hogy már az ősz folyamán ki is kerüljön onnét. Címe: „A pap, a nő és a gyóntatószék“. Angolból fordítottam, a mely nyelven 27 kiadást ért s 135 ezer példányban látott napvilágot. Szerzője Chiniquy atya, amerikai lelkész. A mű címe eléggé engedí sejtetni annak tartalmát is, úgy hogy én nem tartom szükségesnek itt se a mű tartalmára, se annak jellemzésére dícsérő és magasztaló, hangzatos szavakat halmozni össze; elég legyen még egyszer rámutatnom arra, hogy a legműveltebb nemzet kebelében hány kiadást ért meg és hány példányban! A ki merő pikáns históriákat vár ezen műtől, előre is biztosítom, hogy csalódik; de midőn szerző a leplezetlen igazságot nemes irányzatból tényekkel illusztrálja: ugyanakkor a kíméletlen és szigorú következtetést se késik

levonni. Azon jó reményben szántam rá magam ezen mű lefordítására, hogy ez úgy a protestáns, mint a józan katolikus körökre gyakorolhat némi jótékony befolyást s komoly figyelemzetéssel szolgálhat mind a két irányban s óvakodásra intethet minden keresztyént a túlzó ultramontán törekvésekkel szemben, melyek minden eszközt jónak tartanak, ha azok céljaikat elősegítik. Különösen a nőnevelés szent ügye az, mely a maitól eltérő felfogással fog elbírálatni, ha a szülők kellő figyelemre méltatják azon tényeket, a melyeket ez a könyv őszintén és igazán feltár. A legilletékesebb férfiak szorgalmazták ezen mű kinyomatását, de én ezt csak azon esetre tehetem meg, ha 300 biztos megrendelőm lesz. A megrendelőknél, illetőleg aláíróknál egy példány 1 frtért fog megküldetni bérmentesen, 10 példány után egy tiszteletpéldány küldetik. Midőn kérem a szíves aláírást gyűjtöket, hogy e mű megjelenése szempontjából a megrendelt példányok számát lehetőleg szeptember 20-ig velem tudatni szíveskedjenek: maradtam Tisza-Földvárott, 1890. aug. 10. Révész Mihály. — Midőn a szorgalmas és tehetséges ifjú segédlelkész e fordítási munkálatát olvasóink szíves pártfogásába ajánljuk, abból mutatványul egyszersmind egy egész fejezetet közlünk. A közleményt tárczarovatunkban már ezen számunkban megkezdjük.

A n. é. protestáns Közönséghez! Midőn 18 év előtt üzletemet alapítottam, első sorban a hazai prot. irodalom fejlesztését tűztem ki magamnak feladatul. Hogy mennyiben feleltem meg ezen feladatnak, bizonyítja azon tény, hogy eddig körülbelül 200 mű kiadása által gazdagítottam a hazai protestáns irodalmat. Azonban mind jobban érzem, hogy ezen a téren még sok a tenni való; s nem múlik el nap, hogy egy-egy kitűnő egyházi író ajánlatát vissza ne kellene útasítanom, minthogy anyagi erőm nem engedi meg a nagyobb mérvű vállalkozást. Bár hálásan elismerem, hogy a nt. lelkész, tanár és tanító urak pártfogásukban részesítenek, mindamelllett azt tapasztalom, hogy a n. é. prot. közönség részéről igen csekély támogatásban részesülök, s csakis egy kis része vesz tudomást arról, hogy itt, a fővárosban, a protestáns irodalom termékeivel egy jól berendezett könyvkereskedés létezik. Pedig mily nagy eredményeket tudnék felmutatni a hazai prot. irodalom fejlesztése körül, ha a n. é. prot. közönség nagyobb mérvben pártfogolná üzletemet. Legyen szabad remélnem, hogy nem tartatom szerénytelennek, ha — a fentebb mondottak alapján — azon tiszteletteljes kérelmet intézem a n. é. protestáns közönséghez, hogy esetleges irodalmi szükségleteit — hozzá számítva az iskolakönyveket is, melyekből elismert jó raktártartók — tőlem szíveskedjék megszerezni. Üzletemben az egyházi irodalmon kívül nagy választékban kaphatók még: mindenemű imádságos és énekes könyv egyszerű és díszes kötésekben. Kérelmem megújítása után maradok Budapesten, 1890. évi augusztus havában mély tisztelettel Kókai Lajos, IV. Károly-utca az evang. főgymnasium átellenében.

Különfélék.

Előre jelentjük, hogy jövő heti számunkat egy napot késve expediálhatjuk azon okból, mert közölni óhajtjuk még azon számban a király ő Felseége jövő pénteki legmagasabb látogatásának egész lefolyását, és ezt csak szombaton adhatjuk sajtó alá.

A Károli-ünnepélyre eddigi tudomásunk szerint városunkból Tóth Sámuel, Kiss Albert, Balogh Ferencz, Beke Mihály és Erdős József urak mennek el. Utóbbi ott lesz a biblia-revideálók f. hó 12-én Sárospatakon tartandó gyűlésén is.

A tanítóképességi vizsgálat eredményét — a múlt számunkban közlötték kiegészítéskéül — ezekben foglaljuk össze. A 11, vizsgát tevő hittanhallgató közül jeles (1) oklevelet nyert 3, jó (2) oklevelet 1, kielégítő oklevelet 3, javításra utasított 4. A tanítók és tanítójelöltek közül kitűnő (1) oklevelet nyert 2, jeles (2) oklevelet 11, elegendő oklevelet 8, javításra utasított 4; részben tette le a vizsgálatot 13, visszalépett 2, a vallástanból vizsgázott 4 okleveles tanító; együtt 44. Jeles (1) oklevelet nyertek: Balogh Ferencz, Jánossy Zoltán, Márk Imre hittanhallgatók; kitűnő (1) oklevelet nyertek: Benedek Lajos kemecsei, Dobos László kabai tanítók. Jó (2) oklevelet nyert Kovács Emil hittanhallgató; a tanítók közül: Báthori István konyári, Dekmár Gyula pééri, Eröss Károly henczidai, Futó József turkevei, Kajári Ferencz turkevei, Karaguly Mihály dévaványai, Kerékgyártó József debreczeni, Szabó Gyula kabai, Vásárhelyi József t.-sz.-imrei tanítók, továbbá Csurka István, Hörömpő Ferencz tanítójelöltek.

Lelkészwálasztás. A bihar-mezőkeresztési első osztályú egyház aug. 31-én választotta meg lelképásztorát. 588 választóképes egyháztagnak közül szavazott 344. A szavazatok következőleg oszlottak meg: Szemes László szent-jánosi lelkész nyert 12, Szigeti Elek zsákai lelkész 246, Nagy Sándor váncsodi lelkész 86 votumot s így 148 szótöbbséggel Szigeti Elek zsákai lelkész nyerte el a lelkészi állomást. Adjon Isten sok örömet az új állomáson a mi tisztelt barátunknak. Erdemei, eddigi hű szolgálata jutalmának tekintheti a nagyobb és jövedelmezőbb állomásra való megválasztását. Mi őszinte örömmel gratulálunk e választáshoz.

A krassóvidéki ev. ref. lelkészi kör aug. 21-én Soltész János ombodi lelkész elnöklete alatt tartotta meg Kakszentmártonban Bodnár János lelkész meghívása folytán értekezleti gyűlését. Ez értekezleti gyűlésben résztvettek Balogh István, Tóth Dániel, Balajthi Károly, Kató Béla, Ferenczi Gyula, Győri László lelkészek, mint rendes értekezleti tagok; résztvettek továbbá Benesik István esperes, Hajdu Albert, Hajdu Zsigmond lelkészek, Andorkó Sándor, Bottyán Pál segédlelkész-tanítók, Bodnár Lajos gymn. tanár, ifjú Benesik István végzett joghallgató és Soltész Elemér mint vendégek. A lelkészi értekezlet körébe tartozó igen érdekes és fontos egyházi és iskolai ügyeket tárgyaltak s nemes eszméket vitattak, melyek mint indítványok és módosítványok esetleg az egyetemes lelkészi értekezlet, egyházmegye és kerület útján a jövő évben tartandó zsinat elibe fognak terjesztetni. A barátságos papi értekezletet vendégszeretetteljes ebéd fűszerezte. Az értekezleti összejövetelnek a barátságos este vetett véget. Egy jelen volt.

Károli Gáspár emléke. Illyés Endre m.-berényi lelkész úr egyháza részéről a két cél közt egyenlően megosztandó 4 frtot küldött hozzánk a Károli-emlékre. Bejött újabban nálunk a síremlékre 9 frt 25 kr, a szellemi emlékre 8 frt 25 kr, együtt 17 frt 50 kr s a Miskolczra már beküldött 650 frt 40 krral együtt 667 frt 90 kr. Az újabban érkezett összeg takarékpénztárban kamatozik. Szerkesztőség.

Mező-Csáth veszedelme. Mult heti számunkban a Kabát ért tűzveszedelmet írtuk meg és most folytatjuk e szomorú rovatot, egy még nagyobb tűzvészről kellvén tudósítást közlünk, mely a tiszánineni egyházkerület alsó-borsodi egyház-

megyében fekvő M.-Csáthot érte. Rokoni kéz írt hozzánk magánlevelet, melyből közöljük a következő, szomorúan közérdekű részletet: „Nagy veszedelem érte aug. 26-án Mező-Csáthot. Mező-Csáth egy része ma rom, leégve, elpusztulva minden. Az iszonyú szélvészben rohamosan terjedt a tűz, fejét vesztette mindenki, s ha a szomszéd községek lakosai idejelenkorán meg nem érkeznek fecskendőikkel, most talán egész Csáth romhalma volna. Leégett a templom, torony, a harangok lehullottak, megsemmisültek; leégték a fi- és leányiskolák teljesen, a városháza és mintegy 40—45 lakóház, nem számítva a melléképületeket. A templom 1885-ben fedetett és alakítottatott át 9000 frt költséggel, a leányiskola pedig 1888-ban épült 4500 frtért. A tűz a városháza mellett ütött ki s pár pillanat alatt oly erőt vett, hogy minden mentés hiábavaló volt. Lángba borult a városháza s onnan az üszköt a szélvész a mintegy 200 méter távolságra eső torony tetejére dobta. Elszomorító helyzet ez a miénk. Csak e tavasszal bontakoztunk ki a templom- és iskolaépítés terhei alól, úgy hogy egy krajezár adósságunk sem volt s a legszebb reménnyel néztünk egyházunk jövője elé, — és most tönkre vagyunk téve, meg vagyunk semmisülve, s áldozatkészség, kitartás s évek hosszú sora kell ahhoz, hogy egyházunk előbbi állapotára juthasson. Óvjon Isten minden egyházat ily nagy szerencsétlenségtől!”

Megdöbentő haláleset. Valóban csak ritkán találkozhatunk oly megdöbentő módon Isten sujtoló kezének különböző csapásai, mint azon halálesetben, melyről a legigazabb rokoni részvétellel közöljük a hozzánk beküldött két gyászlevelet. A családi gyászlevél így szól: „Özv. Csordás Dánielné szül. Csiky Etelka s gyermekei: Irén, Kálmán, Béla és Margit, Csiky Lajos nyug. kir. járásbíró és neje Török Juliánna, Csiky Ferencz, Csordás Lidia, Csordás Mária férjével Fróna Dániellel s gyermekeivel, mély gyászba borult szívvel tudatják a számos rokonnok nevében is, a szerető hű férj, páratlan családapa, a legjobb vő, sógor és testvér, tisztelendő Csordás Dániel úrnak, a mező-csáthi ev. ref. egyház buzgó lelképásztorának élete 44-ik, boldog házassága 10-ik évében e f. 1890. évi szept. hó 1-én hirtelen baleset folytán történt gyászos elhunytát. A megboldogultnak hült tetemei 1890. évi szept. hó 3-án d. e. 10 órakor fognak a mező-csáthi sírkertben örök nyugalomra helyezettetni. Áldás és béke lengjen a felejthetetlen hamvak felett!” — De a hű lelképásztor emléket hálás gyülekezete is megtisztelte külön gyászlevéllel, mely így hangzik: „A mező-csáthi ev. ref. egyház megrendült lélekkel s fájó érzettel jelenti, hogy egyik lelkésze: tisztelendő Csordás Dániel úr, élete 44-ik, mező-csáthi lelkészkedésének 11-ik évében, véletlen baleset folytán, 1890-ik évi szept. hó 1-én hirtelen elhunyt. A kitűnő lelképásztor összes tevékenysége s életének minden gondolata egyháza javának s ügyei rendezésének volt szentelve. Gyászos elhunytát fájjalja a mező-csáthi ev. ref. egyház kegyeletes közönsége. Áldás és béke lengjen porai felett!” — Megdöbentővé teszi már ezen halálesetet azon körülmény, hogy előbbi, „Mező-Csáth veszedelme” cz. újdonságunkat mult hó 28-án még Csordás Dániel írta meg hozzánk, a nyilvánosság elé tartozó s a fentiekben ki is adott részleteken kívül tudatván e lapok szerkesztőjével azon szomorú hírt is, a melyet most már ezen újdonságunk címének megmagyarázására följegyzünk, hogy t. i. „apósom és anyósom csupán az életüket menthették meg, anyijok maradt csak, a mi rajtok volt”. Ezen leégett s a tűzvészben mindenét elvesztett család pedig e lap szerkesztőjével közeli rokoni összeköttetésben áll, levén neki a kárvalott Csiky

Lajos nagybátyja s gyermekkorában neveltető, gondozó második atyja. E szerint a most özvegyen maradt Csiky Etelka e lap szerkesztőjének unokanőtestvére. Gondoljuk már el e szegény ifjú nő helyzetét. Aug. 26-án odavész a tűzvész lángjaiban szüleinek minden vagyona, szept. 1-én pedig hirtelen, váratlanul elhunyt szeretett férje, négy kicsiny gyermekének édes atyja! Hol lehet ily nehéz csapások után enyhületet s ily bánatra vigasztalást találni?! Az elhunytat igaz bánatunk, szíves emlékezetünk kísérte sírjába, hátrahagyottai mellett álljon ott a jó Isten védelme mellett minden jóknak tiszta szeretete. A megdöbbentő haláleset őszinte részvétet költhet mindenki keblében. E részvét könnyei enyhítsék a gyászolók bánatát.

Halálozások. Mult hó 31-én meghalt Kolozsvárott Szabó Károly, az ottani egyetemen a történelmi tudományok ny. r. tanára. Az elhunyt nagynevű történetbúvár 1824-ben született Körös-Tarcsán, hol atyja ref. lelkész volt. Középiskolai tanulmányait debreczeni főiskolánkban végezte, majd Késmárkon hallgatott jogot. Viszontagságos életpályája végre Kolozsvárra vezette őt, hová az egyetem felállításakor a történelmi tudományok tanárává neveztetett ki, ugyanitt a ref. főgymnasiumban a görög nyelvet is tanítván. Legnagyobb műve a Régi Magyar Könyvtár, melynek utolsó kötetét haláláig írta, de be nem fejezhette. Elhalván, benne elhagyta a kolozsvári egyetemet ama hatalmas triász utolsó tagja is, a kiket Ladányi Gedeon, Imre Sándor és az ő személyében mi debreczeniek adtunk annak idején az új egyetemnek. Nyúgodjék békében! — Őszinte részvételt vettük továbbá nt. **Bencsik István** esperes úrnak hozzánk intézett következő sorait: „Vérző szívem égető fájdalommal tudatom forrón szeretett kedves nőm, szül. Sárkány Máriának, 7 élő gyermek édes anyjának folyó hó 2-án, életének 43 ik évében történt gyászos kimúlását. Temetése f. hó 3-án d. u. 4 órakor leend“. A jó Isten adjon vigasztalást az ő hű szolgájának, s ki mások fájdalmát annyiszor enyhítette, találjon enyhületet ő is a hit életadó forrásainál. Nyúgodjék békében a jó nő, a drága édes anya!

Adakozás a tűzkárosultak javára. Vancsura Henrik kolini főgymn. tanár úr Csehországból, kiről egy korábbi számunkban írtuk, hogy a magyar nyelv megtanulása végett időzik városunkban, innen való eltávozása előtt a „Debreczen“ helyi politikai napilap szerkesztője útján 2 frtot küldött hozzánk, hogy ez összeget belátásunk szerint adjuk oda valamely jótékony célra. A nevezett lap adakozásokat gyűjtve Kaba és Tokaj tűzkárosultjai részére, a 2 frtot magunk részéről egygyel megtoldva, lapunk nevében visszaadtuk, kellő helyre átjuttatás céljából, a „Debreczen“ f. szerkesztőjének.

Felhívás. Alólírott bátor vagyok tisztelettel felhívni a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság azon t. tagjait, a kik tagsági díjait még sem a mult 1889-ik, sem a folyó 1890-ik évre nem küldötték be, méltóztassanak tartozásaikat a f. é. szept. hó végéig előlírotthoz annál inkább beküldeni, mert a f. é. ápr. 14-én tartott közgyűlés határozata szerint a „Protestáns Szemle“ októberhó elején megjelenendő füzete a hátrálékosoknak már postai utánvételi megbízással fog megküldetni, a mi a t. tagoknak némi külön költséget fogna okozni. Tisztelettel Budapest (IV. Várház-körút 16.), 1890. szept. 2. **Kenessey Béla**, a M. Prot. Irod. Társ. titkára.

Beküldetett. A nagy-szalontai ev. ref. egyházmegyei tanítói segély-egylet 1890. Május 12-én Nagy-Szalontán tartott választmányi gyűlésének jegyzőkönyve. Közöljük e jegyzőkönyvből a következő számokat, melyek élénken mutatják a segély-egylet

áldásos működését. 4. sz. Jegyző Kiss István olvassa a számvevő bizottság jegyzőkönyvét: „Jegyzőkönyv. Felvett Nagy-Zerinden 1890. májushó 9-én, a mult évi n.-szalontai ev. ref. egyh. m. tan. s. egyh. közgyűlés 3. számú határozata értelmében megtartott pénztár vizsgálat alkalmából. A pénztár állását vizsgálván következő eredményt találtuk: Mult év május 1-én volt a pénztár állása 17,278 frt 58 kr. Ennek 1 évi kamata 1382 frt 28 kr. Évi részletekből félévi kamattal 131 frt 97 kr. N.-szalontai magtárnoktól búzaár és 8 havi kamat 143 frt 25 kr. Kegyes adományok s késedelmi kamatokból 12 frt 39 kr. Összesen 18,948 frt 47 kr. Ebből kiadatott segélyezésekre 965 frt 42 kr. Vegyes kiadás 212 frt 22 kr. Levonván a bevételből a kiadásokat, lesz a segély-egyletnek kamatozó tőkéje 1890. évi május 1-én 17,770 frt 83 kr. Ebből kötvényekben van 16,920 frt 79 kr. Kamathátrány 107 frt 92 kr. Készpénz 742 frt 12 kr. Összesen 17,770 frt 83 kr. stb. 6. sz. Kiss István aljegyző olvassa az ágyai magtári számadás megvizsgálásával elnökileg megbízott küldöttség következő jegyzőkönyvét: „Jegyzőkönyv, felvett Ágyán 1890. év május 10-én alulírottak, mint a segély-egylet elnöke által megbízottak, mai napon az ágyai magtár megvizsgálására kiküldetvén — ott megjelentünk, a magtári számadást minden okmányaival tüzetesen átvizsgálván, jelentésünket a következőkben van szerencsénk betérjeszteni: I-ször. A mult évről átvett tiszta búza volt 226.66 hl. Ennek egy évi kamata 56.66 hl., összesen 283.32 hl., a 226.66 hl.-ből levonatik kezelési díj 9.06 hl., kiosztatott 13 segélyezendő közt 23.52 hl., összesen 32.58 hl. Mely 32.58 hl. levonván az 56.66 hl.-ből, a kamatból még maradt 24.08 hl., mi hozzá adatván a 226.66 hl.-hez: lesz a tiszta búza 1890. május 1-én 250.74 hl. II-ször. A mult évről átvett kétszeres búza alaptőke 194.43 hl. Ennek egy évi kamata 48.60 hl., összesen 243.03 hl. A 194.43 hl.-ből levonván kezelési díj 7.77 hl. Eladatott az alapszabályok értelmében 33.69 hl., összesen 4.46 hl. Ezen 41.46 hl. levonván a 48.60 hl. kamatból, marad még a kamatból 7.14 hl. Mely tőkéhez csatoltatván, lesz a kamatozó tőke kétszeres búzában 1890. május 1-én 194.43 hl., összesen 201.57 hl. Az eladott 33.69 hl. kétszeres búza — mely hectoliterenként 5 frt 50 krral októberig hitelben adatott, öt rendszeres kötvényben 165 frt 29 krt értekel. 17 sz. Kiküldött bizottság betérjeszti az általa megvizsgált n.-szalontai magtárról felvett következő jegyzőkönyvet: Jegyzőkönyv, felvett 1890. májushó 12-én Nagy-Szalontán a n.-szalontai egyházmegyei tanítói segély-egyletnek n.-szalontai magtára állapotáról. 1889. május 1-től 1890. május 1-ig. 1890. május 1-én a n.-szalontai magtár állapota volt 81.93 hl., melyből eladatott (130 frt 10 kr értékben) 21. — hl., segélyül kiadatott 9 drb nyugtára 13.45 1/2 hl., kezelési díjból 3.28 hl., vagyis levonandó összeg 37.73 1/2 hl. maradvány, mely kamatozás végett 16 drb váltóra kiadatott 44.20 hl., ennek egy-egy évi kamata 11.05 1/2 hl. Főösszegül mutatkozik 55.25 1/2 hl. stb.

Iskolai értesítők. Debreczeni főiskolai értesítők: A főgymnasiumi értesítőnek elején azon beszédek állanak, melyek K. Kiss József gymn. tanárnak 1889. szeptember 4. hívtalába történt ünnepélyes beigtatása alkalmával tartattak, tehát Tóth Sámuel egyh. ker. főjegyzőnek az ünnepélyt megnyitó beszéde, azután az új tanárnak általunk részletesen ismertett székfoglaló értekezése, majd ugyancsak Tóth Sámuel és Tüdős János üdvözlő beszédeik. Ezek után az igazgató visszapillantást vett a lefolyt iskolai évre s visszapillantásában többek

közt közli az országos tanári nyugdíjintézet ügyében tanárkarunk által készített fontos munkát. Rendes tanár volt a főgymnasiumban 13, helyettes és segédtanár 4, melléktanár 2. Párhuzamos szakasz állott fenn az I—IV. osztályok mellett. Az évfolyamán beírott gymn. tanulók összes száma 566, kik közül vizsgálatot nem tett és eltávozott 21; magántanuló volt 24. Tanult főgymnasiumunkban vallásra nézve 464 ev. ref., 14 ág. hitv., 26 róm. kath., 7 gör. kel., 34 izr. tanuló. A tanítóképezde növendékeinek száma az első osztályban első félévben 39, a második félévben 32, a második osztályban az első félévben 34, a második félévben 26, a harmadik osztályban első félévben 26, második félévben 23, a negyedik osztályban első félévben 16, a második félévben 12 volt. Tanítóságra kibocsátottak az első félévben 4-en, a második félévben 3-an. Az elemi iskolák 6 osztályában év elején összesen 422, év végén 373 gyermek volt. A 422 gyermekből 402 ev. ref., 7 ág. hitv., 5 róm. kath., 1 gör. kel., 6 múz. vall., 1 unitárius volt. Mindhárom értesítőben befoglaltatik a tápintézet szabályzat, kettőben ott van a főiskola alkotó részeit és kormányzatát ismertető szabályzat, bár az egyikben csak rövid kivonatban. Ha ehhez hozzá vesszük még azt, hogy az akadémiái értesítőben mindazon alapítványok közölve vannak, melyek a főiskola bármely tanszakán adhatók, míg a gymnasiumban és a tanítóképezdeiben csak ezen tanszakokat illető alapítványok, közöltenek; ha bátran kétségbe szabad vonnunk, hogy a főiskolának adott különböző kegyes adományok, vagy az anyakönyvtár, a nyilvános olvasóterem ügye csak az akad. tanszakokat illetné, — már pedig csak ezek értesítőjében van rólok szó; — ha kívánatos volna kimutatást látnunk a főiskolába járó összes növendékek együttes létszámáról, vallásáról, anyanyelvéről, a megyékről, honnan ide jöttek, továbbá az egész ifjúságnak egészségügyi viszonyairól: mindez újra a mellett szól, hogy egy együttes értesítő kiadása által, melynek tervét a 3 igazgató a lehető legrövidebb idő alatt és a lehető legegyszerűbb módon összeállíthatná, méltóbban ki tudná elégíteni főiskolánk azon igényeket, melyeket a nagy közönség e téren is eléje állíthat. Imé, péld. Sárospatak és Pápa tudnak ilyen értesítőket kiadni, kíváncsiak vagyunk megtudni, hogy minket mi akadályozhat ilyenek összeállításában?! — 10. Debreczen szab. kir. város főreáliskolájának 17-ik évi értesítője. Közli: Fazekas Sándor igazgató. Az évkönyv I. száma alatt érdekes és tanulságos fejtegetést közöl az igazgató e cím alatt: „Mire valók a reáliskolák?” Mihelyt terünk engedi, közlünk e fejtegetésből egyes részleteket. Tanított az intézetben 9 tanár és 4 hitoktató. Az „általános történeti adatok“ cz. rovatban elő van adva többek közt azon szerződés, mely a mult tanév folyamában a közoktatásügyi minisztérium és Debreczen városa között, ezen intézetnek 8 osztályúvá kiegészítése érdekében kötött. Megjegyezi azonban az évkönyv, hogy a jövő 1890—91. iskolai évben még csak 6 osztályú marad az intézet, miután a megjegyezés csak juniushóban jött létre és ennek írásba foglalása is csak a belügyminiszteri jóváhagyás után lesz lehetséges. A beírás eredményéről ezeket olvassuk az évkönyvben: „Tanítézetünk 1873-ban nyílt meg egyszerre négy osztálylyal. Két éven át négyosztályú maradt. Az 1875. évi szeptemberben megnyílt az ötödik osztály is. Ez évtől kezdve azonban az iskola mindig ötosztályú maradt egész az 1889. évi szeptemberig. A város kellő helyiség hiányában, még ha akarta volna is, akkor sem állíthatta volna fel a többi osztályokat. Az 1888/9. iskolai év folytán az iskola bérelt helyiségei mellett, ugyanazon épü-

letben egy magánlakás üresen maradt. A tanári testület és a felügyelő bizottság ajánlatára a városi hatóság megragadta a kínálkozó alkalmat s ezen üres lakást is kibérelte. Ez által helyiségünk annyira bővült, hogy a VI. osztályt akadály nélkül megnyithattuk. A hatodik osztály felállításának hatását észre lehetett venni a beírások eredményében. Az év elején a hat osztályba összesen 193 rendes és 5 magántanuló iratkozott be; ezekhez a második időszak közepén Budapestről jött még egy tanuló s így az egész évi létszám 199-re emelkedett. Oly szám ez, melynél nagyobb iskolánk fennállása óta soha sem volt; sőt a tanhelyiségek korlátolt volta miatt többet elfogadni alig is lehetne. Két osztályunk, így nevezetesen az első, de különösen a negyedik, már így is zsúfolásig telve volt. A tanulók száma az előző évihez képest 20-al emelkedett. Különösen örvendetes jelenség volt az, hogy a szaporodás főképen az első osztályra esik, és az is főképen a helybeli törzslakosságból, az ev. ref. vallású polgárság gyermekeiből került ki, a mely pedig az iskola osztályainak hiányos volta miatt eddig tartózkodólag viselkedett az iskola irányában.“ A részletesen kidolgozott statisztikai adatok szerint az előbb jelzett 199 tanuló közül az év végén 192 tett vizsgálatot. Vallás szerint járt az intézetbe 29 róm. kath., 1 gör. kath., 13 ág. ev., 59 ev. ref., 90 izr. növendék, kik közül 93 debreczeni szülék gyermeke. — 11. Jelentés a debreczeni ev. ref. egyház . . . nyolcz osztályú leánynevelő intézetéről és varró osztályáról. Szerkesztette Dóczy Gedeon igazgató. Ezen intézetben, — mely a debreczeni ev. ref. egyház kebeléből választott felügyelő bizottság közvetlen felügyelete alatt áll, — a tanító személyzetet 14 férfi és tanítónő alkotja. A növendékek száma a 8 osztályban és a varró iskolában összesen 153, kik közül ev. ref. 94, ág. ev. 7, róm. kath. 23, izr. 29, helybeli 137 és vidéki 16. Följegyezzük, hogy a varró osztályban, mely két éves tanfolyamú, tanítatik: kötés, horgolás, varrás, kézzel és gépen; mindenféle fehérnemű és ruha szabása és varrása, lapos és domború himzés; szőnyeg himzés, áttört (ajour) munka, beszövés, tüllmunka, point lace, recze és varrott guipur, keretmunka, esomózás (macramé), holbein technika; bécsi keresztöltés, filigrán virág. Ez intézetre, ha a jelek nem csalnak, egyházkerületünk is pártfogása alá vevén a nőnevelő intézetek ügyét, szép jövő vár. Mi örömmel kísérjük ügyeit élénk érdeklődéssel s szívesen fölajánljuk e lap hasábjait az intézet belső ügyeit, haladását ismertető közlemények kiadására. — 12. A kolozsvári evang. reform. kollégium értesítője. Az előjáróság megbízásából kiadja az igazgatóság. Az értesítő elején Graf Jakab tanártól „Javaslat a gymnasiumi rajztanítás módosítására nézve“ cím alatt érdekes értekezés áll. A tanárok száma következő: a főgymnasiumban működik összesen 309-re ment a főgymn. 8 osztályában, kik közül róm. kath. volt 32, gör. kath. 9, gör. kel. 3, ág. ev. 13, ev. ref. 227, unit. 1, izr. 23, más vallású 1. Érettségi vizsgálatra bocsátott 20 ifjú, kik közül jelesül érett 2, jól 7, egyszerűen 10, javító vizsgára útasított 1. Az elemi iskola 4 osztályába összesen 160 gyermek iratott be. Az értesítő végén Dr. Török István igazgató tanárnak iskolai évet bezáró beszéde áll, melyből kiemeljük azon szép adatot, hogy a tanulók különböző címeken 4031 frt 08 krra menő segélyezésben részesültek s beszámítva a magántanítói díjak összegét, a legációba bocsátott ifjak kezébe befolyt pénzeket, a főgymnasiumhoz tartozó és az övéiknek számított egyetemi hallgatókkal együtt a főgymnasiumi ifjúság összesen 10041 frt 28 kr segélyt élvezett.

— 13. *A székelyudvarhelyi evang. reform. Collégium értesítője.* Szerkesztette Gönczi Lajos igazgató. Az évkönyv elején Olasz Gyula tanár székfoglaló értekezése áll, melynek tárgyát a matematikai tudományok köréből vette. Ez után Kovács Dániel tanár székfoglaló értekezése következik „Herodotos szerepe a vallás-erkölesi nevelésben“ czímmel, majd Gönczi Lajos igazgatónak az új tanárokat üdvözlő beszéde. A gymnasiumban 13 tanár, az elemi iskolában 4 tanító működik. A tanulók száma a gymnasium 8 osztályában az év elején 175, az év végén 163 volt, a négy elemi osztályban az év elején 112, az év végén 94 volt. E tanulók vallás szerint így oszlottak meg. A gymnasiumban volt 136 ref., 5 luth., 8 róm. kath., 2 gör. kath., 4 gör. kel. ifjú, az elemi iskolákban 77 ref., 4 luth., 6 unit., 5 róm. kath. s 2 gör. kath. gyermek. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 19 ifjú, kik közül jelesen érett 2, jól 4, egyszerűen 12. Kiadatott a tanulóknak különböző címeken segélyezésül összesen: 3946 forint 88 krajczár, 13 cs. kir. arany és 24 véka gabona. — 14. *A mezőtúri evang. reform. gymnasium értesítője.* Közzéteszi: Bodolay László igazgató. Tanított ez intézetünkben 7 rendes tanár, továbbá 3 vallás- s 1—1 torna- és énektanár. A tanulók száma a 6 osztályban következő volt: beíratott 199 tanuló, kik közül 192 rendes, 7 magántanuló volt. Az év végén volt 181 rendes és 6 magántanuló. E számból ev. ref. volt 118, róm. kath. 19, izr. 50. A szegény tanulók segélykönyvtárából használatra kapott 14 tanuló 91 darabot. Tandíjelengedésben részesült 25 tanuló 182 forint értékben. Ezekon kívül több tanuló részesült kisebb-nagyobb stipendiumban, segélyezésben. — 15. *Tudósítás az ev. reform. nagykőrösi főgymnasiumról.* Szerkesztette Ádám Gerzson igazgató. Az évkönyv elején a tanév mult évi történetének adatai foglalvák. A tanártestület áll 11 rendes, 1 segéd-, 2 melléktanárból és 3 másfelekezetű hitoktatóból. A mi a tanuló ifjúság létszámát illeti, a 8 osztályba fölvetetett összesen 216 ifjú, kik közül vizsgálatot tett 196. E 196 növendék közül ev. ref. volt 129, ág. hitv. 6, róm. kath. 22, gör. kel. 1, izr. 38. Érettségi vizsgálatra 25 ifjú jelentkezett, kik közül jelesen érett 3, jól 6, egyszerűen 12, javító és ismétlő vizsgálatra útasított 2—2. A főgymnasiumi könyvtár gyarapodott 70 művel s jelenlegi állománya 11,277 mű 16,854 darabban. Kiosztatott ez évben 1080 frt 79 kr-ra menő ösztöndíj, könyvjutalom 19 frt 50 kr, tandíjelengedés 110 frt; tápintézeti jótétemény 160 frt, egészben 1370 frt 37 kr.

Mellékletül csatoljuk jelen számunkhoz K ó k a i L a j o s prot. egyházirodalmi jegyzékét. Ajánljuk e szép könyvjegyzéket az irodalmi rovatunkban levő, K. L. úr által írt sorokkal együtt t. olvasóink figyelmébe. K. L. úr, a mint ezt közvetlen tapasztalatból is tudjuk, nagy és nemes ambícióval terjeszti a prot. egyházirodalmi műveket s vállalata méltó a legszeleesebb körű pártfogásra. — Ugyanezen számunk utolsó két lapján L a m p e l R ó b o r t szépen összeállított nagy hirdetése foglaltatik, melyre szintén készséggel felhívjuk a figyelmet.

Szerk. posta. Tanügyi Szemle, — A ref. tanítók országos gyűlése, — Végző a vallástanítási kézikönyvek cz. cikkéhez, — Rövid válasz stb. hosszabb és rövidebb cikkeink térszűke miatt ezen számból kimaradtak; a jövőben lehetőleg mind megjelennek, illetőleg megindulnak.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázati hirdetés.

A kékesei ev. ref. lelkész-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Az évi javadalom készpénzben 600 frtra tehető.

A lelkész-tanító évenként 100 forintot tartozik fizetni a nyugdíjba vonult lelkésznek, mely a 600 forintba nincs beszámítva.

A pályázni akarók felszerelt kérvényeiket f. évi szeptember 20-ik napjáig bezárólag nagyt. Lukács Ödön f.-szabolesi ev. ref. esperes úrhoz küldjék be Nyiregyházára.

A megválasztott lelkész-tanító állomását az 1891-ik év tavaszán foglalandja el.

Debreczen, 1890. szept. 4.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a p á l f a l v a i (Szatmármege) ev. ref. előkönyörgő-tanítói állomásra.

Fizetése: készpénz 160 frt, termény és föld 180 frt értékben, összesen: 340 frt. Lakhely kerttel.

Kötelessége: vegyes iskola tanítása 20—25 tanulóval. Vasárnap, hétfőn, csütörtökön és szombaton egész isteni tisztelet végzése.

Kérvények és bizonyítványok Ombodra (u. p. Szatmár) az ev. ref. lelkészi hivatalhoz küldendők szeptember 22-ig.

Az állomás azonnal elfoglalandó.

Ombod, 1890. szept. 1.

Soltész János,
ev. ref. lelkész.

Orgona-eladás.

Egy tíz változatos, pedálos, előljátszó új orgona, mely a mai kor vívmányainak megfelelőleg a legjobb szerkezet szerint az idei aradi kiállításra készült, előnyös feltételek mellett jótállással azonnal eladó, úgy szinte harmoniumok is minden nagyságban.

Dangl Antal fia

cs. és kir. szab. udvari mű-orgona-építő
Aradon.

3—3

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. és FIAI)

császári és királyi udvari könyvkereskedés (BUDAPEST Andrásy-ut 21. sz.) kiadásában megjelent

elemi-, nép-, fiú- és leány-polgári, felső leány-iskolai, ipar- és kereskedelmi tanodai, valamint tanítóképezdei osztályok szerint rendezett jegyzéke azon tankönyveknek, melyek Magyarország legtekintélyesebb elemi- és néptanodáiban jelenleg használatnak, A miniszteri engedélyezés száma minden tankönyvnél közölve van.

I. osztály.

- Magyar ABC és Olvasókönyv.* (Bevezető rész a Magyar Nemzeti Olvasókönyvekhez). Szerkesztették Dr. Gööz J., Schön J. és Trajtler K. Az írott rész szövegét előírta Vajda Pál. Engedélyeztetett 16,163—1890. sz. ára 20 kr.
- Fali olvasótáblák.* egyuttal írásminták a Dr. Gööz-Schön-Trajtler-féle ABC-hez (13 nyomtatott, 13 írott fali tábla). Enged. 16,163—1890 sz. 3 frt.
- Magyar ABC és Olvasókönyv.* Szerkeszt. Faludi (Fuchs) János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz. ára kemény k. 20 kr.
- Német ABC és Olvasókönyv.* Szerkeszt. Faludi (Fuchs) János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz. ára kemény k. 32 kr.
- Magyar beszédgyakorlatok* (Ungar. Sprachübung.) A német tan nyelvű népisk. I. és II. oszt. szám. Zelliger után átdolgozta Spitzer Lipót. Ára 30 kr.
- Számítási és gyakorlati példatár.* Irta Madzsar János I. füzet az első osztály számára, ára 10 kr.
- Énektani példatár.* Irta Hortobágyi A., Könyves K. és Szabó L. Az I. osztály számára, ára 10 kr.

II. osztály.

- Magyar Nemzeti Olvasókönyv.* Irta Dr. Gööz J., Schön J., és Trajtler K. Enged. 4954—1890 sz. ára kemény kötésben 30 kr.
- Magyar Olvasókönyv II.* Szerkesztették Faludi (Fuchs) János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz., ára kemény k. 28 kr.
- Német ABC- és olvasókönyv.* Szerkesztették Faludi János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz., ára kemény kötésben 32 kr.
- Magyar nyelvtani kézikönyv.* Irta Belicza József. I. f., a II. oszt. számára. Enged. 17,358—1888. sz., ára 15 kr.
- Magyar nyelvtan.* Feladattárral. Irta Erényi Mór. A 8-ik kiadást teljesen átdolgozta és sajtó alá rendezte Balassa József. Enged. 19,444—1890. sz., ára kemény kötésben 30 kr.
- Magyar nyelvtan.* Irta Vargyas E. Falusi iskolák számára. Enged. 43,855—1889. sz., ára kötve 20 kr.
- Magyar beszédgyakorlatok.* (Ungar. Sprachübung.) A német tan nyelvű iskolák I. és II. osztályai számára. Zelliger után átdolgozta Spitzer Lipót. Ára 30 kr.
- Számítási gyakorlókönyv.* Irta Faludi (Fuchs) János. A vidéki, városi s községi népiskolák 2-dik osztálya számára. Enged. 14,539—1889. sz., ára kötve 15 kr.
- Számítási és gyakorlati példatár.* Irta Madzsar János. II. füzet a második osztály számára. Ára 15 kr.
- Énektani példatár.* Irta Hortobágyi A., Könyves K. és Szabó L. A II. osztály számára, ára 15 kr.
- Szépírási minták.* Szerkesztette Vajda Pál. Enged. 25,924—1889. sz., ára 15 kr.
- Ugyanaz magyar-német. Enged. 25,924—1889. 20 kr.

III. osztály.

- Magyar nemzeti olvasókönyv.* Irta Dr. Gööz J., Schön J. és Trajtler K. Enged. 4954—1890. sz., ára kemény kötésben 36 kr.
- Magyar olvasókönyv III.* Szerkesztették Faludi János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz., ára kemény kötésben 36 kr.
- Német olvasókönyv.* Szerkesztették Faludi János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz., ára kemény kötésben 40 kr.
- Magyar nyelvtan.* Feladattárral. Irta Erényi Mór. A 8-dik kiadást teljesen átdolgozta és sajtó alá rendezte Balassa József. Enged. 19,444—1890. sz., ára 30 kr.
- Magyar nyelvtani kézikönyv.* Irta Belicza József. II. f. a 3 osztály számára. Enged. 17,358—1888. sz., ára 20 kr.
- Magyar nyelvtan.* módszeres előadásban. Irta Vargyas E. Enged. 43,855—1889. sz., ára kötve 20 kr.
- Számítási gyakorlókönyv.* Irta Faludi (Fuchs) János. Népiskolák 3. osztálya számára. Enged. 14,539—1889. sz., ára kötve 18 kr.
- Számítási és gyakorlati példatár.* Irta Madzsar János. III. füzet a 3. osztály számára, ára 18 kr.
- Első oktatás a földrajzban.* Különös tekintettel a magyar birodalomra. Irta Kuttner Sándor, teljesen átdolgozták Suppan V. és Laukó G. Enged. 14,539—1889. sz., ára kemény köt. 30 kr.
- Ugyanaz. Kiadás „Kérdések és feleletekben”. Kötve 30 kr.
- Földrajz,* módszeres előadásban írta Vargyas E., a 3—6 o. sz. Enged. 21,456—1890. sz. 20 kr.
- Magyarország térképe* a legújabb megyei beosztás szerint. Minden

- megye külön-külön színnel színezve. Rajzolta és tervezte Hatsek Ign. Enged. 17,358—1888. sz., ára nagy ívrét alakban. 20 kr.
- Megyei térkép* Hatsek Ignácztól Míndig azon megyének a térképe, melyben az illető iskola, illetve a helyiség foglaltatik. Enged. 14,596—1879. sz., ára nagyság szerint 30 vagy 20 kr.
- Gazdasági és kertészeti füzetek* Boboczky L.-től I. f. a fiiskolák 3—4. osztályai számára Enged. 11,662—1890. sz., ára 18 kr.
- Vagy: *Gazdasági és kertészeti füzetek* Doboczky L.-től III. füzet. a leányiskolák 3—4 oszt. sz. Enged. 11,662—1890. sz. 18 kr.
- Szépírási minták.* Szerk. Vajda Pál. Enged. 25,924—1889. sz., ára 15 kr.
- Ugyanez magyar-német. Enged. 25,924—1889. sz. 20 kr.
- Énektani példatár.* Irta Hortobágyi A., Könyves K. és Szabó L. A III. osztály számára, ára 20 kr.

IV. osztály.

- Magyar nemzeti olvasókönyv.* Irta Dr. Gööz J., Schön J. és Trajtler K. Enged. 4954—1890 sz., kötve 40 kr.
- Magyar olvasókönyv IV.* Szerkesztették Faludi (Fuchs) János s Szép József. Enged. 17,358—1888. sz., ára kemény köt. 44 kr.
- Német olvasókönyv.* Szerkesztették Faludi (Fuchs) János és Szép József. Enged. 17,358—1888. sz., ára keménykötésben 48 kr.
- Magyar nyelvtani kézikönyv* Irta Belicza József, III. füzet a IV. osztály sz. Enged. 17,358—1888. sz. 20 kr.
- Magyar nyelvtan.* Feladattárral. Irta Erényi Mór. A 8. kiadást teljesen átdolgozta és sajtó alá rendezte Balassa József. Enged. 19,444—1890. sz. Ára kemény kötésben 30 kr.
- Magyar nyelvtan,* módszeres előadásban. Irta Vargyas E. a 3—6. oszt. szám. egybe kötve. Enged. 43,855—1889. sz., ára 20 kr.
- Magyar nyelvtan* alkalmas gyakorlatokkal és gazdag feladattárral. Irta Halász Nándor, ára kemény kötésben 50 kr.
- Számítási gyakorlókönyv.* Irta Faludi (Fuchs) János. A népiskolák IV. osztálya szám. Enged. 17,358—1888. sz. Ára köt. 20 kr.
- Számítási és gyakorlati példatár.* Irta Madzsar János. IV. füzet a 4. osztály számára. Ára 20 kr.
- Földrajz* mint a 3-ik osztályban.
- Földrajz* a népiskolák IV. osztálya számára. Irta dr. Brózik Károly. Enged. 3973—1890. sz. Ára kötve 20 kr.
- Magyarország térképe* úgy mint a 3. osztályban. Engedélyeztetett 17,358—1888. sz. 20 kr.
- Ausztria-Magyarország* színnyomatu térképe. Hatsek I-től á. 20 kr.
- Ugyanez terep kiadás 25 kr.
- Megyei térkép* u. m. a 3. oszt. Eng. 14,596—1879. sz. 30 v. 20 kr.
- Elemi iskolai atlasz* 13 színezett lapon. Rajzolta és tervezte dr. Lange Henrik. Hazai iskolák használatára alkalmazta dr. Cherven F. Enged. 14,539—1889. sz. 40 kr.
- Gazdaságtan* úgy mint a 3. osztályban.
- Egészségtan népiskolák számára* Irta dr. Csapodi I. és dr. Gerlóczy Zs. Enged. 12,755—1890. sz., ára 24 kr.
- Egészségtan népiskolák számára* Irta Lévai I., ára 20 kr.
- Énektani példatár* Irta Hortobágyi A., Könyves K. és Szabó L. a IV. osztály számára, ára 20 kr.
- Szépírási minták* Szerk. Vajda Pál. Eng. 25,924—1889. sz. 15 kr.
- Ugyanez magyar-német. Enged. 25,924—1889. sz. 20 kr.

V. osztály.

- Magyar nemzeti olvasókönyv.* Irta Dr. Gööz J., Schön J. és Trajtler K. Enged. 4954—1890. sz., ára kötve 62 kr.
- Nyelvtani kézikönyv,* írta Belicza J. IV. füzet, az V. és VI. osztály számára. Enged. 17,358—1888. sz. 40 kr.
- Kis magyar nyelvtan feladattárral.* Irta Erényi Mór. Enged. 19,444—1890. sz., ára kötve 40 kr.
- Magyar nyelvtan,* alkalmas gyakorlatokkal és gazdag feladattárral. Irta Halász N., ára kötve 50 kr.
- Magyar nyelvtan,* módszeres előadásban. Irta Vargyas E. a 3—6. osztály szám. Enged. 43,855—1889. sz., egybekötve ára 20 kr.
- Első oktatás a magyarok történetében.* Irta Kuttner S., teljesen átdolgozta Suppan V. és Laukó G. Engedély. 14,539—1889. sz., ára kemény kötésben 30 kr.
- Ugyanez. Kérdések és feleletekben. Kötve 30 kr.
- Magyarok története,* módszeres előadásban. Irta Vargyas Endre. Enged. 7487—1890. sz., ára kötve 20 kr.
- Hazai tört. jellemrajzokban.* Irta Ebenspanger J., kem. k. 26 kr.

Első oktatás a világtörténetben. Irta Kuttner S.—Mayer M., ára köt. 30 kr.
Magyar alkotmánytan. Népisk. használatára. Irta Csiky Kálmán. Enged. 42,931—1889. sz., ára kötve 24 kr.
Rövid alkotmánytan. Irta Mayer M. Enged. 7908—1890. sz., ára 15 kr.
Alkotmánytan. Irta Környei J. és Mayer M. Enged. 17,358—1888. sz. 36 kr.
Alkotmánytan. Irta Gajdos J. Enged. 17,358—1888. sz. ára k. köt. 30 kr.
A polgári jogok és kötelességek. Irta Pátkai Seidel Pál. Kötve 24 kr.
Földrajz a népiskolák V. osztály számára. Irta dr. Brózik Károly. Enged. 3973—1890. sz., ára kötve 30 kr.
Magyarország földrajza az általános földirat rövid vázlatával. Irta dr. Schwicker H., ára kötve 40 kr.
Kis általános földirat. Különös tekintettel a magyar királyságra. Egy térképpel. Irta Kuttner S., teljesen átdolg. Suppan V. és Lauko A. Enged. 15,42—1890. sz., ára füzve 48 kr., kemény kötésben 60 kr.
Földrajz, módszeres előadásban. Irta Vargyas E., a 3-6. oszt. szám. Enged. 21,456—1890. sz., ára 20 kr.
Magyarország térképe mint a 3. osztályban.
Új iskolai atlasz mint a IV. osztályban.
Természettan népisk. szám. Irta Báthory N. Eng. 6326—1890. sz., á. k. 40 kr.
Természettan Irta Sudy K. János.
Első oktatás a term.rajzban. Irta Kuttner—Mayer átd. Suppan V. k. 36 kr.
Első oktatás a természettanban, ismétlési ké. désekkel, 55 ábrával. Irta Kuttner S., teljesen átdolgozta Suppan Vilmos és Kozoca T. Enged. 14,539—1889. sz., ára kemény kötésben 40 kr.
Természettan, módszeres előad. Irta Vargyas E. Eng. 7487—1890. sz., ára 30 kr.
Első oktatás a természettanban. Irta Reisz H., ára 20 kr.
Természettan a népiskolák számára. Irta Heller Ágost. Enged. 15,354—1890. sz., ára kötve 40 kr.
Kis természettan 53 ábrával. Irta Kuttner S., Mayer Miksa, teljesen átdolgozta Suppan Vilmos. Enged. 14,539—1889. sz., ára kemény köt. 36 kr.
Gazdasági és kertészeti füzetek. Dobóczky L.-től. II. füzet a fiúiskolák 5-6. osztálya szám. Enged. 11,662—1890. sz., ára 18 kr.
Gazdasági és kertészeti füzetek. Dobóczky L.-től. IV. füzet a leányiskolák 5-6. oszt. szám. Enged. 40,8—1885. sz. ára 18 kr.
Egészségtan, népiskolák számára. Irta dr. Csapodi I. és dr. Gerlóczy Z. Eng. d. 12,755—1890. sz., ára kötve 24 kr.
Egészségtan, népiskolák számára. Irta Lévai J., ára 20 kr.
Énektani példatár. Irta Hortobágyi A., Könyves K. és Szabó L., az V. és VI. osztály számára. ára 30 kr.
Szépírási minták. Szerk. Vajda Pál. Engedélyez. 25,924—1889. sz., á. 15 kr., ugyanaz magyar-német 20 kr.

VI. osztály.

Magyar nemzeti olvasókönyv Irta dr. Gócz J., Schön J. és Trajtler K. Enged. 4954—1890. sz., ára köt. 64 kr.
Magyar nyelvtan mint az V. osztályban.
Magyarország története a magy. irod. tört. rövid. vázl.-val. Irta Kuttner S. 40 kr.
Magyarok története mint az V. osztályban.
Első oktatás a világtörténetben. Irta Kuttner S.—Mayer M., ára köt. 30 kr.
Világtörténet a magyar irodalomtört. rövid vázlatával. ára 60 kr.
Alkotmánytan mint az V. osztályban.
Földirat mint az V. osztályban.
Földrajz a népiskola VI. osztálya számára. Irta dr. Brózik K. Enged. 3973—1890. sz., ára kötve 20 kr.
Természettan mint az V. osztályban.
Természettan mint az V. osztályban.
Gazdaságtan mint az V. osztályban.
Egészségtan népiskolák számára. Irta dr. Csapodi és dr. Gerlóczy Zs. Enged. 12,755—1890. sz., ára kötve 24 kr.
Egészségtan a népiskolák számára. Irta Lévai J., ára 20 kr.
Egészségtan a népiskolák számára. Irta dr. Lőrinczi, ára 20 kr.
Énektani példatár. Irta Hortobágyi A., Könyves K. és Szabó L., az V. és VI. osztály számára. ára 30 kr.
A római kath. egyháziszeretások kézikönyve. Irta Némethy L. ára 24 kr.
Szépírási minták. Szerk. Vajda P. Enged. 25,924—1889. sz., ára 15 kr., ugyanaz magyar-német 20 kr.

A népiskolák IV—VI. osztályaiban leginkább használt német nyelvtanok.

Gyakorlati tanfolyam a német nyelv megtanulására. Dr. Ahn Ferencz tanmódszere nyomán, írta Erényi M. Átdolg. Dr. Bokor J., ára 60 kr.
Német nyelvtan, magyar-német és német-magyar gyakorlati feladatokkal. Enged. 7908—1890. sz., ára kemény kötésben 40 kr.
Német nyelvgyakorló. Irta Spitzer L. Eng. 6527—1890. sz. ára kötve 30 kr.
Vagy előrehaladottak számára:
Deutsche Sprachlehre mit Übungsaufgaben, von Moritz Langraf I. Theil: Wortlehre. Enged. 14,539—1889. sz., ára kemény kötésben 36 kr.
 II. Theil: Satzlehre. Enged. 8711—1890. sz., ára kemény kötésben 36 kr.

Felső népiskolai tankönyvek.

Gyakorlati irálytan. Környei—Gyulai-tól. Eng. 19,447—1890. sz. ára 90 kr.
Általános földrajz. Dr. Schwicker J. H.-től. Eng. 17,358—1888. sz., ára 1 frt 20 kr.

Hogy a tankönyvváltoztatást, mely a nm. vallás és közoktatásügyi miniszteriumnak 1890. évi ápril hó 27-én kelt 15,826. szám a. rendelete folytán elkerülhetlen, elviselhetőbbé tegyük, hajlandóknak nyilatkozunk az e jegyzékben foglalt tankönyvekből

minden 10 egyszerre megrendelt egyenlő példány után

szegény tanulóknak ezentúl is egy ingyenpéldányt a t. cz. Tanár és Tanító urak rendelkezésére bocsájtani, még akkor is, ha a megrendelés nem hozzánk, hanem bármely vidéki könyvkereskedőhöz intéztetik.
 A megrendelés mielőbbi beküldését remélve, vagyunk, kiadványainkat és czégünket szives pártfogásba ajánlva, hazafiai üdvözléssel

Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai)
 csász. és kir. udvari könyvkereskedése. (Andrássy-ut 21. sz. a.)

Debreczen, 1890. Nyomatott a város könyvnyomdájában. — 989.

Allgemeine Geographie v. Dr. J. H. Schwicker. 1 fl 20 kr.
Kuttner S. Kis általános földirat. Teljesen átdolgozták Suppan V. és Lauko S. Enged. 15,352—1890. sz., ára füzve 48 kr., kötve 60 kr.
Kis világtörténet. Kuttner S.—Mayer M.-től. Képes kiad. Enged. 17,358—1888. sz., ára 60 kr.
Leitfaden der Weltgeschichte, ára 70 kr.
Magyarország alk. tmánya. Jánosi F. Enged. 17,358—1888. sz., ára 50 kr.
Szépírási minták. Vajda P.-től Enged. 17,358—1888. sz., ára 40 kr.
Rondírási, Vajda P.-től enged. 7,358—1888. sz., ára 40 kr.
A természettan oktatás vezér- és kézikönyve. Kakujay K.-től. Enged. 17,358—1888. sz., ára 60 kr.
Hilfs- und Handbuch für den Naturgeschichtlichen Unterricht, von Kakujay K., Enged. 17,358—1888. sz., ára 60 kr.
Elemi iskolai atlasz. Lange—Dr. Cherven F.-től. Eng. 14,539—1889. sz., ára 40 kr.
Alak-ésmértan, Mayer M.—Zettner E.-től. Eng. 17,358—1888. sz., ára 80 kr.

Alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolai tankönyvek.

Egyszerű és költős könyvtétel. Bun S.-től, ára 1 frt 20 kr.
Alsófoku kereskedelmi iskolai olvasókönyve. Dr. Gyulay Bélától, I. osztály számára. Enged. 19,948—1889. sz., ára 60 kr.
Alsófoku kereskedelmi iskolai olvasókönyve. Dr. Gyulay Bélától, II. osztály számára. Enged. 21,261—1886. sz., ára 60 kr.
Ipariskolai olvasókönyve. Dr. Gyulay Bélától I. évfoly. Eng. 19,918—1889. sz., ára 44 kr., kötve 50 kr.
Ipariskolai olvasókönyve. Dr. Gyulay Bélától. II. évfoly. Eng. 6600—1887. sz., ára 44 kr., kötve 50 kr.
Ipariskolai olvasókönyve. Dr. Gyulay Bélától, III. évfoly. Eng. 6600—1887. sz., ára 44 kr., kötve 50 kr.
Általános számtan. Dr. Veress Vilmostól, alsófoku kereskedelmi isk. I. osztálya számára. Enged. 17,358—1888. sz., ára 50 kr.
Kereskedelmi számtan. Dr. Veress V.-től, az alsófoku kereskedelmi iskolák 2-3. osztályai számára Enged. 815—1887. sz., ára 1 frt 20 kr.
Számtan. Dr. Veress Vilmostól, az alsófoku ipariskolák számára. I. évfoly. Enged. 17,358—1888. sz., ára kötve 30 kr.
Számtan. Dr. Veress Vilmostól, az alsófoku ipariskolák számára, II. évfolyam. Enged. 17,358—1888. sz., ára kötve 30 kr.
Számtan. Dr. Veress Vilmostól, az alsófoku ipariskolák számára, III. évfolyam. Enged. 17,358—1888. sz., ára 30 kr.
Módszeres rajzoktatás. Vidéky Jánostól. Rajzmintalap-gyűjtemény 14 f. Enged. 46,130—1888. sz. 13 frt 80 kr.

Tankönyvek német tannyelvű népiskolák számára.

Magyar beszédgyakorlatok. (Ungarische Sprachübung) a népisk. I—II. o. számára Zelliger után átdolgozta Spitzer Lipót. Ára 30 kr.
Praktischer Lehrgang zur Erlernung der ungarischen Sprache von J. L. Dallos, umgearbeitet von Prof. Dr. S. Sonnenfeld und L. Torkos. Eng. 46,878—1889. sz. Két rész, ára egy-egy résznek füzve 36, kötve 44 kr.
Vaterländische Geschichte in Charakterbildern v. Prof. S. Ebsenspanger, ára 26 kr.
Erster Unterr. in der Ungar. Geschichte v. A. Kuttner, umgearbeit. v. W. Suppan. Eng. 19,833—1889., ára 30 kr.
 — Ugyanaz, kiadás kérdések- és feleletekkel, á a 28 kr.
 — Ugyanaz, magyar-német kiadás, ára 40 kr.
Geschichte von Ungarn von J. H. Schwicker, ára 40 kr.
Erster Unterricht in der Weltgeschichte v. A. Kuttner, umgearbeitet von M. Mayer, ára 30 kr.
 — Ugyanaz, magyar-német kiadás, ára 50 kr.
Leitfaden der Weltgeschichte für Bürger- und Töchter-schulen von A. Kuttner, umgearbeitet von M. Mayer, ára 70 kr.
Erster Unterricht in der Erdbeschreibung von A. Kuttner, umgearbeitet von W. Suppan. Enged. 4495—1890. sz., ára 30 kr.
 — Ugyanaz, kiadás kérdések- és feleletekkel, ára 30 kr.
 — Ugyanaz, magyar-német kiadás, ára 40 kr.
Kleine Schulgeographie von Kuttner u. Mayer. Enged. 17,358—1888. sz., ára füzve 48 kr., kötve 60 kr.
Geographie von Ungarn v. J. H. Schwicker. Eng. 17,358—1888. sz., á. 40 kr.
Erster Unterricht in der Naturgeschichte von A. Kuttner, umgearbeitet von W. Suppan. Enged. 17,358—1888. sz., ára 40 kr.
Illustrierte Naturgeschichte v. Alex. Kuttner. ára 88 kr.
Naturgeschichte v. J. Buza, umgearbeitet von L. Mende. Enged. 7491—1890. sz., ára 40 kr.
Naturgeschichte von K. Kakujay. Enged. 17,358—1888. sz., ára 60 kr.
Kleine Naturlehre von A. Kuttner, umgearbeitet von W. Suppan. Enged. 42,942—1889. sz., ára 30 kr.
Deutsche Sprachlehre v. Moritz Langraf, I. r. Eng. 14,539—1889. sz., á. 36 kr.
 — II. rész. Enged. 8711—1880. sz., ára 36 kr.
Die bürgerlichen Rechte und Pflichten v. J. Környei. umgearbeitet von J. H. Schwicker, ára 40 kr.
Die bürgerlichen Rechte und Pflichten von Paul Seidel, ára 24 kr.
Praktisches Rechenbuch v. S. Rosenmayer, két r.-ben, ára egy-egy r.-nek 40 kr.